

Lezingen, cursussen en themadagen

Filosofie en Cultuur



2e halfjaar 2026

Rubico - Filosofie en Cultuur
Robert Kragting - filosoof

Voorwoord

Hier is ons nieuwe programma met weer een brede waaier aan activiteiten. De hoofdrollen zijn weggelegd voor Francesco Petrarca (1304-1374) en Martin Heidegger (1889-1973). Ook is er aandacht voor de dichter-filosoof Friedrich Hölderlin (1770-1843).

In het cursustraject *Van zondaar tot humanist*, waarin de overgang van de late middeleeuwen naar de renaissance wordt behandeld, lezen we een selectie uit de collectie *Brieven* van de Italiaanse humanist Francesco Petrarca. We doen dit in twee korte cursussen van 6 lessen. De lezing *Het humanisme van Petrarca* vormt de inleiding. Als extra en als verdieping organiseren we in oktober de themadag *Petrarca in Keulen* in Roermond, Heerlen en Maastricht.

In het andere cursustraject, *Filosoferen met Heidegger*, luisteren we tijdens twee cursussen van 6 lessen naar het doorwrochte commentaar van een aantal moderne (vooral Franse) filosofen op Heideggers leven en werk. Zij doen dat aan de hand van de hymne *De Ister*, een stroomdicht van Hölderlin over de rivier de Donau, geschreven tussen 1802 en 1806. Heidegger verzorgde in 1942 aan de universiteit van Freiburg een collegereeks over deze rivierhymne met een sterk cultuur-filosofische inzet. De lessen zijn opgezet als een reis langs de Donau, van oost naar west, van de monding van de rivier in de Zwarte Zee terug naar de bron in Zuid-Duitsland. De lezing: *Heidegger - 'Scheppend landschap'* is bedoeld als inleiding. Als verdieping is er de themadag *Hölderlin lezen ...*

Gemma Jansen verzorgt eind augustus de lezing *Romeinse riviergoden en bronnimfen* in Roermond, Heerlen en Maastricht. Haar lezing is bedoeld als opening van het nieuwe seizoen en heeft tegelijk een link met de bron van Petrarca en Heideggers cursus over de Donau.

Genoeg materiaal voor een gedegen filosofische invulling van het nieuwe seizoen. Graag zien we u bij een lezing, cursus, of themadag. Iedereen is welkom!

Robert Kragting, namens Rubico - Filosofie en Cultuur

In deze studiegids

Lezing	Romeinse riviergoden en bronnimfen	3
Lezing	Het humanisme van Petrarca	4
Lezing	Heidegger - 'Scheppend landschap'	5
Cursussen	Van zondaar tot humanist: Petrarca, 'Brieven' - 1 en 2	6
Cursussen	Filosoferen met Heidegger: 'De Ister' - 1 en 2	8
Themadag	Petrarca in Keulen	10
Themadag	Hölderlin lezen ...	11
Activiteitenlijst	2e halfjaar 2026 en vooruitblik	12

Lezing

Romeinse riviergoden en bronnimfen

Voor de Romeinen was de wereld rondom hen vol goden en goddelijke krachten. Specifieke bomen werden vereerd, maar ook bronnen en rivieren. De riviergoden en bronnimfen zijn het onderwerp van deze lezing. Zij werden ter plekke vereerd in heiligdommen met godenbeelden en offergaven. Enkele zijn opgegraven. Speciale verering gold voor grote rivieren zoals de Tiber, Nijl, Rijn, en Donau.

Tijdens de lezing gaat de aandacht naar de archeologie, kunstgeschiedenis en mythologie. Archeologische resten laten zien hoe de verering van deze natuurkrachten er concreet uitzag en hoe men deze beleefde. Daarnaast zijn er de kunstzinnige muurschilderingen, reliëfs en standbeelden die de verhalen tonen waarin deze fascinerende goden een rol spelen. Bronnimfen worden verbeeld als liefvallige jonge dames; riviergoden als relaxed liggende mannen op leeftijd.

Interessant is de relatie met beide cursustrajecten: Petrarca (pp. 6-7) woonde in de Vaucluse (Zuid-Frankrijk) aan de bron van de Sorgue, en bij Heidegger (pp. 8-9) staat Hölderlins rivierhymne 'De Ister' centraal, over de Donau.

Roermond

datum en tijd maandag 24 augustus 2026, 10.00-12.00 uur
locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond

Heerlen

datum en tijd woensdag 26 augustus 2026, 14.00-16.00 uur
locatie Cultuurhuis Heerlen, Sittarderweg 145, Heerlen (vrij parkeren)

Maastricht

datum en tijd donderdag 27 augustus 2026, 14.00-16.00 uur (ook op Zoom)
locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht

spreker Gemma Jansen (classica en archeologe)
kosten € 16,- (inclusief tekstmateriaal)
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Lezing

Het humanisme van Petrarca

Het is algemeen bekend dat de Italiaanse dichter en filosoof Francesco Petrarca (1304-1374) de gangmaker geweest is van het humanisme en daardoor ook een belangrijk wegbereider tot de renaissance. Hij was de eerste die zich stelselmatig bezighield met de bestudering van de oudheid: niet door middel van een wetenschappelijke benadering die los stond van zijn persoon, maar via een persoonlijke betrokkenheid die hem tot in het diepst van zijn wezen beroerde.

Petrarca beschouwde de middeleeuwen als een barbaarse onderbreking van de beschaving die de Grieks-Romeinse oudheid op zo'n grandioze wijze had ingezet. Hij zag het als zijn taak om de band met die tijd weer te herstellen, en de hoogontwikkelde literatuur van de Romeinen (en in mindere mate ook die van de Grieken) als ideaalbeeld te bestuderen en na te volgen. Hij was zich van het nieuwe van zijn inzet bewust en werkte met een niet aflatend enthousiasme aan de verwezenlijking van zijn ideaal.

De lezing wordt gegeven in het kader van de twee cursussen over Petrarca in het cursustraject *Van zondaar tot humanist* (zie pp. 6-7).

Roermond

datum en tijd vrijdag 28 augustus 2026, 14.00-16.00 uur
locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond

Heerlen

datum en tijd woensdag 2 september 2026, 14.00-16.00 uur
locatie Cultuurhuis Heerlen, Sittarderweg 145, Heerlen (vrij parkeren)

Maastricht

datum en tijd donderdag 3 september 2026, 14.00-16.00 uur (ook op Zoom)
locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht

spreker Robert Kragting
kosten € 16,- (inclusief tekstmateriaal)
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Lezing

Heidegger - 'Scheppend landschap'

In mei 1933, na de 'Machtergreifung', werd de Duitse filosoof Martin Heidegger (1889-1976) gekozen tot rector van de Universiteit Freiburg. In september kreeg hij - voor de tweede keer - een aanbod voor een leerstoel in Berlijn, het centrum van de macht. Al in oktober wees hij dat aanbod af, en in april 1934 trad hij af als rector, na onenigheid op de faculteit en meningsverschillen met diverse regerings- en partijinstanties. In de 'korte periode' van zijn politieke activiteit ervoer Heidegger de pijnlijke wijze dat hij de beide werelden - die waarin hij leefde en die waarin hij dacht - niet zo bij elkaar wist te brengen als hij wilde.

Heideggers radiolezing in oktober 1933, *Scheppend landschap: Waarom blijven we in de provincie?*, biedt inzicht in zijn moeilijke, en ook gevaarlijke, keuze. We horen hem over zijn hut in Todtnauberg in het Zwarte Woud, gebouwd in 1922. Daar had hij in stilte zijn baanbrekende boek *Sein und Zeit* (1927) geschreven. Hij vertelt dat zijn filosoferen nauw verbonden is met het specifieke landschap aldaar, en ook met de wereld van de boeren. Daar voelt hij zich ingebed. Zijn roem en politieke engagement hebben alleen maar tot misduiding en zelfverlies geleid. Het 'leugenachtige geklets' over 'Volkstum' en 'Bodenständigkeit' vindt hij maar niks. Wat hij wil is afstand ... om werkelijk te filosoferen.

De lezing is bedoeld als inleiding op de twee korte cursussen over Heidegger in het cursustraject *Filosoferen met Heidegger* (pp. 8-9).

Maastricht

datum en tijd zondag 30 augustus 2026, 14.00-16.00 uur (ook op Zoom)
locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht

Roermond

datum en tijd maandag 31 augustus 2026, 14.00-16.00 uur
locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond

spreker Robert Kragting
kosten € 16,- (inclusief tekstmateriaal)
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Twee cursussen van 6 lessen

Van zondaar tot humanist **Petrarca, ‘Brieven’ - 1 en 2**

Het ontstaan van het humanisme in Italië in de overgang van de Middeleeuwen naar de Renaissance, was een breukpunt in de geschiedenis van de westerse beschaving: het leidde tot een heel ander denken over de mens en zijn waarde.

In twee cursussen van 6 lessen worden de *Brieven* van de Italiaanse schrijver, dichter en filosoof Francesco Petrarca (1304-1374) behandeld. Als briefschrijver was Petrarca een navolger van de Romeinse briefschrijvers Cicero en Seneca. In een heldere en evenwichtige stijl geven de *Brieven* een mooi beeld van de schrijver, de wereld waarin hij leeft en zijn denkbeelden. Petrarca's bewondering voor de oudheid, zijn sociaal-politieke engagement en zijn tomeloze hartstocht voor filosofie en literatuur zijn opvallend. Hij verwoordde een levensvisie die aan de basis stond van het Italiaanse humanisme. Niet voor niets wordt Petrarca gezien als de eerste renaissance-mens.

Beide cursussen zijn opgezet vanuit de gedachte dat het leren omgaan met een literair-filosofische tekst een voorwaarde is om door te dringen tot de betekenis ervan. Het lezen en bespreken van de *Brieven* van Petrarca vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de lessen. Daarnaast wordt ingegaan op enkele specifieke thema's: Petrarca als persoon, Italië en de wereld van de 14e eeuw, de hernieuwde belangstelling voor de antieke literatuur en filosofie.

De twee cursussen over Petrarca maken deel uit van het cursustraject *Van zondaar tot humanist*. Deze leergang omvat een traject van drie jaar waarin de overgang van de late middeleeuwen naar de vroege renaissance wordt behandeld. Steeds terugkerend motief is de worsteling van de zelfstandig denkende mens welke leidde tot het ontstaan van het humanisme. Na Dante Alighieri, Umberto Eco en Petrarca komen nog aan bod: Tarkovski's film 'Andrej Roeblov', Marsilio Ficino en Giovanni Pico della Mirandola. Elke cursus vormt een afgerond geheel en kan dus goed apart worden gevolgd.

Als inleiding is er de lezing *Het humanisme van Petrarca* (zie p. 4), als verdieping de themadag *Petrarca in Keulen* (p. 10).

De twee cursussen worden gegeven in Heerlen en Maastricht:

Heerlen

locatie Cultuurhuis Heerlen, Sittarderweg 145, Heerlen (vrij parkeren)
tijd woensdagochtend, 11.00-13.00 uur
data cursus 1 2e halfjaar 2026, van 9/9 t/m 28/10, niet op 7/10 en 14/10
data cursus 2 2e halfjaar 2026, van 11/11 t/m 16/12

Maastricht

locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht
tijd donderdagmiddag, 14.00-16.00 uur (ook op Zoom)
data cursus 1 2e halfjaar 2026, van 10/9 t/m 29/10, niet op 8/10 en 15/10
data cursus 2 2e halfjaar 2026, van 12/11 t/m 17/12

docent Robert Kragting
kosten € 165,- per cursusdeel
literatuur reader tegen kostprijs te verkrijgen bij aanvang van de cursus
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Twee cursussen van 6 lessen

Filosoferen met Heidegger

‘De Ister’ - 1 en 2

De Duitse filosoof Martin Heidegger (1889-1976) is een van de invloedrijkste denkers van de 20ste eeuw. De originaliteit en de kracht van zijn denken hebben binnen de filosofie, maar ook daarbuiten grote weerklank gevonden. Hoewel Heideggers filosofie moeilijk is en het lezen van zijn werk de nodige inspanning vergt, is het zeer de moeite waard zich in zijn denken te verdiepen.

Tijdens de twee cursussen staat Heideggers collegereeks *Hölderlins hymne ‘De Ister’* (1942) centraal, niet alleen als interessante tekst, maar vooral als inspiratiebron voor de hedendaagse filosofie en ook film. Tijdens het eerste deel maken we kennis met de beschouwingen van Bernard Stiegler (1952-2020) en Jean-Luc Nancy (1940-2021); tijdens het tweede deel met die van Philippe Lacoue-Labarthe (1940-2007) en Hans-Jürgen Syberberg (1935). Zij geven kritisch commentaar op Heideggers leven en werk, en doen dit aan de hand van de rivierhymne *De Ister* - over de Donau - van de Duitse dichter-filosoof Friedrich Hölderlin (1770-1843).

De inzet van beide cursussen is een combinatie van filosofie, cultuurgeschiedenis en kunst. In de reader is Hölderlins gedicht *De Ister* opgenomen en ook relevante tekstpassages uit Heideggers *Sein und Zeit* en zijn collegereeks *Hölderlins hymne ‘De Ister’*. Naast deze teksten wordt veel gebruik gemaakt van filmmateriaal.

De cursussen maken deel uit van het traject *Filosoferen met Heidegger*. Dit is een leergang van twee jaar waarin we kijken naar wat men noemt Heideggers ‘andere denken’, een denken dat gekenmerkt wordt door een grote mate van bescheidenheid en ook uiterste zorgvuldigheid, gedragen door een aandachtige verwondering. Na Heideggers *De vraag naar de techniek, Bouwen wonen denken*, ‘... dichterlijk woont de mens ...’ en ‘*De Ister*’, is er volgend seizoen nog één korte cursus van 6 lessen: *Gelatenheid* (zie p. 12).

Als inleiding is er de lezing *Heidegger - ‘Scheppend landschap’* (zie p. 5), als verdieping de themadag *Hölderlin lezen ...* (p. 11).

De twee cursussen worden gegeven in Roermond en Maastricht:

Roermond

locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond
tijd maandagochtend, 10.00-12.00 uur
data cursus 1 2e halfjaar 2026, van 7/9 t/m 26/10, niet op 5/10 en 12/10
data cursus 2 2e halfjaar 2026, van 9/11 t/m 14/12

Maastricht

locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht
tijd dinsdagmiddag, 14.00-16.00 uur;
en ook: dinsdagavond, 19.00-21.00 uur (ook op Zoom)
data cursus 1 2e halfjaar 2026, van 8/9 t/m 27/10, niet op 6/10 en 13/10
data cursus 2 2e halfjaar 2026, van 10/11 t/m 15/12

docent Robert Kragting
literatuur reader tegen kostprijs te verkrijgen bij aanvang van de cursus
kosten € 165,- per cursusdeel
aanmelden tijdig aanmelden; beperkt aantal plaatsen

Themadag

Petrarca in Keulen

In 1333 maakte Petrarca (1304-1374) een reis door Frankrijk, Vlaanderen en Duitsland, waarbij hij steden aandeed als Parijs, Gent, Luik, Aken en Keulen. In zijn brieven doet hij hiervan verslag.

Tijdens de ochtend van de themadag lezen we Petrarca's brief uit Lyon waarin hij terugblijkt op zijn bezoek aan Keulen. Hij was zeer onder de indruk van de stad: "Verbazingwekkend voor een land dat als barbaars bekendstaat is de grote beschaving, de schoonheid van de stad". De brief is typisch voor het humanisme van Petrarca.

's Middags verdiepen we ons in dat humanisme. Keulen was een centrum van de middeleeuwse scholastieke filosofie. Petrarca sloeg een nieuwe weg in: de *studia humanitatis*. Dat omvatte grammatica, retorica, poëzie, geschiedenis en ethiek, gebaseerd op de Griekse en Romeinse klassiekers. Petrarca legde zo de basis voor de moderne geesteswetenschappen.

De themadag is bedoeld als verdieping bij de twee cursussen over Petrarca in het cursustraject *Van zondaar tot humanist* (zie pp. 6-7).

Roermond

datum en tijd maandag 5 oktober 2026, 11.00-13.00 én 14.00-16.00 uur
locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond

Heerlen

datum en tijd woensdag 7 oktober 2026, 11.00-13.00 én 14.00-16.00 uur
locatie Cultuurhuis Heerlen, Sittarderweg 145, Heerlen (vrij parkeren)

Maastricht

datum en tijd donderdag 8 oktober 2026, 11.00-13.00 én 14.00-16.00 uur
locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht

spreker Robert Kragting
kosten € 49,50 (inclusief tekstmateriaal)
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Themadag

Hölderlin lezen ...

De vroege gedichten van Friedrich Hölderlin (1770-1843) lijken veel op het werk van Friedrich Schiller. Het zijn lyrische gedichten opgedragen aan abstracte onderwerpen zoals stilte, onsterfelijkheid en vrijheid. Een grote liefde tot het klassieke Griekenland komt daarin duidelijk tot uiting.

Na 1800 krijgen de gedichten van Hölderlin niet alleen een andere vorm, maar ook een andere toon. Het zijn de antieke vormen van de ode en de hymne, die hij meesterlijk beheerst. De toon is filosofisch, meer een denken dan een dichten.

Tijdens de themadag gaat alle aandacht uit naar het ‘late werk’ van Hölderlin. De gedichten uit de jaren 1800-1806 getuigen van een unieke scheppingskracht. Tegelijkertijd echter verslechterde de geestelijke toestand van Hölderlin desastreus. Het is opvallend dat in deze late gedichten de innerlijke samenhang ontbreekt, maar dat er, te midden van de onlogische volgorde en de lege plekken, toch af en toe één zin helder oplicht. Hoe om te gaan met dit fascinerende, maar tegelijkertijd moeilijk toegankelijke en schijnbaar fragmentarische materiaal?

De themadag is bedoeld als verdieping bij de twee cursussen *Filosoferen met Heidegger: ‘De Ister’ - 1 en 2* (pp. 8-9), maar ook voor eenieder die oprecht zoekend geïnteresseerd is in het werk van Hölderlin.

Roermond

datum en tijd maandag 12 oktober 2026, 11.00-13.00 én 14.00-16.00 uur
locatie MFC 't Paradies, Munsterstraat 61, Roermond

Maastricht

datum en tijd dinsdag 13 oktober 2026, 11.00-13.00 én 14.00-16.00 uur;
locatie Rubico - Filosofie en Cultuur, Weustenraadstraat 3, Maastricht

spreker Robert Kragting
kosten € 49,50 (inclusief tekstmateriaal)
aanmelden tijdig reserveren; beperkt aantal plaatsen

Activiteitenlijst, 2e halfjaar 2026

24 augustus	Lezing 'Romeinse riviergoden en bronnymfen', Roermond
26 augustus	Lezing 'Romeinse riviergoden en bronnymfen', Heerlen
27 augustus	Lezing 'Romeinse riviergoden en bronnymfen', Maastricht
28 augustus	Lezing 'Het humanisme van Petrarca', Roermond
30 augustus	Lezing 'Heidegger - 'Scheppend landschap'', Maastricht
31 augustus	Lezing 'Heidegger - 'Scheppend landschap'', Roermond
2 september	Lezing 'Het humanisme van Petrarca', Heerlen
3 september	Lezing 'Het humanisme van Petrarca', Maastricht
7 sept. - 26 okt.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 1', Roermond
8 sept. - 27 okt.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 1', Maastricht (m)
8 sept. - 27 okt.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 1', Maastricht (a)
9 sept. - 28 okt.	Cursus 'Van zondaar tot humanist: Petrarca - 1', Heerlen
10 sept. - 29 okt.	Cursus 'Van zondaar tot humanist: Petrarca - 1', Maastricht
5 oktober	Themadag 'Petrarca in Keulen', Roermond
7 oktober	Themadag 'Petrarca in Keulen', Heerlen
8 oktober	Themadag 'Petrarca in Keulen', Maastricht
12 oktober	Themadag 'Hölderlin lezen ...', Roermond
13 oktober	Themadag 'Hölderlin lezen ...', Maastricht
9 nov. - 14 dec.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 2', Roermond
10 nov. - 15 dec.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 2', Maastricht (m)
10 nov. - 15 dec.	Cursus 'Fil. met Heidegger: 'De Ister' - 2', Maastricht (a)
11 nov. - 16 dec.	Cursus 'Van zondaar tot humanist: Petrarca - 2', Heerlen
12 nov. - 17 dec.	Cursus 'Van zondaar tot humanist: Petrarca - 2', Maastricht

Vooruitblik 1e halfjaar 2027

januari	Lezing 'Vergeten Byzantium'
januari	Lezing 'Heidegger - de angst voorbij'
januari	Themadag 'Andrej Tarkovski - 'Solaris''
jan. - apr.	Cursussen 'Van zondaar tot humanist: Tarkovski, 'Andrej Roeblov' - 1 en 2' (2 maal 6 lessen)
jan. - mrt.	Cursus 'Filosofen met Heidegger: 'Gelatenheid'' (6 lessen)
mrt. - apr.	Cursus 'Filosofen met Nietzsche: 'Vijf voorreden voor vijf ongeschreven boeken' (6 lessen)
juni	Cursus 'De Trojaanse Oorlog - vertellingen' (4 lessen)

'Rubico - Filosofie en Cultuur' is gehuisvest in Maastricht en stelt zich ten doel mensen in aanraking te brengen met het gedachtegoed van de westerse filosofie en hen daarin kritisch te vormen. Hiertoe worden o.a. lezingen, cursussen en cultuurreizen verzorgd. De gedachte hierbij is dat filosofie niet op zichzelf staat, maar veel raakvlakken heeft met talloze andere cultuurdisciplines, zoals maatschappijgeschiedenis, archeologie en kunst. Rubico richt zich op de educatie van volwassenen.

Oprichter en hoofddocent is de filosoof Robert Kragting. Reeds vele jaren verzorgt hij cursussen filosofie in de regio Limburg, onder meer op de gebieden van de Grieks-Romeinse wijsbegeerte, de moderne filosofie en de kunstfilosofie. Zijn aanpak kenmerkt zich door het toegankelijk en beleefbaar maken van het gedachtegoed van de grote denkers.

Voor meer informatie kunt u zich wenden tot:

Rubico - Filosofie en Cultuur
t.a.v. de heer R. Kragting
Weustenraadstraat 3
6217 HZ Maastricht

tel. 043 - 363 13 31
bankrek.nr. NL20 RABO 0119 8191 39
www.rubico.nu

Afbeelding voorzijde:

Oedipus en de sphinx, binnenzijde van een Attische roodfigurige schaal, ca. 470 v. Chr., Vaticaanse Musea.